AMMATTIKORKEAKOULUJEN JA AMMATILLISTEN OPPILAITOSTEN TKIO-YHTEISTYÖ

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry

ARENE

Sisällysluettelo

1. Johdanto: miksi, koska ja kenelle 3
2. Tavoitteena tuottaa PK-sektorille lisäarvoa 5
3. ESR ja EAKR -rahoitukset kannattelevat AMK–AO -TKI-yhteistyötä 6
4. TKIO-yhteistyö numeroina: hajanaista dataa, selkeä vaikutus 7
5. Yhteistyön viisi tärkeintä muotoa 8
6. Tärkeimpien yhteistyömuotojen kuvailuja - kytketään yhteistyö pysyväksi osaksi opetusta ja TKI:tä 9
7. Muut toimijat yhteistyössä - monitoimijainen ekosysteemi AMK–ammatillinen yhteistyön ytimeen 10
8. Mikä ajaa yhteistyöhön - roolit selkeiksi 11
9. Esteistä rakenteellisiin vaikutuksiin: AMK–ammatillisen TKI-yhteistyön vahvistamiseksi 12
10. Potentiaalin näkeminen - kokeiluista skaalaksi: osaamisväylät ja yritysrajapinnat vahvistavat aluetta 13
11. Mitä jäi sanomatta - Opetus ja TKI yhteen 15
12. Yhteenveto: kolme keskeistä havaintoa 17

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Pekka Petäkoski

Lokakuu 2025

1. Johdanto: miksi, koska ja kenelle

Miksi – tarkoitus ja tausta

Tämän kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, mitä, miten ja missä laajuudessa ammattikorkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset toteuttavat TKIO-yhteistyötä. Kysely laadittiin yhteistyössä AMKE ry:n (ammatillisia oppilaitoksia edustava järjestö) kanssa, ja AMKE toteutti jäsenilleen pitkälti samansisältöisen kyselyn. Tuloksia hyödynnetään Arenen ja AMKE:n yhteisessä sekä kummankin omassa edunvalvonnassa. Lisäksi kysely palvelee valmistautumista seuraaviin eduskuntavaaleihin.

Koska – toteutus ja aineiston keruu

Kyselyn vastausaika oli 12.9.–6.10.2025. Kyselyyn vastasi 19/24 ammattikorkeakoulua. Kaikki kysymykset eivät olleet pakollisia, joten kysymyskohtaiset vastaajamäärät vaihtelevat. Kyselyn tavoitteena oli tuottaa systemaattista tietoa TKIO-yhteistyön nykytilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Kenelle – kohderyhmät ja tulosten hyödyntäminen

Kysely suunnattiin Arenen ja AMKE:n jäsenorganisaatioille. Kysely lähetettiin ammattikorkeakouluissa TKI-johdolle, jotka vastaavat TKIO-yhteistyön suunnittelusta ja toimeenpanosta. Tulokset esitellään ensimmäisen kerran Arenen ja AMKE:n yhteisessä webinaarissa 24.10.

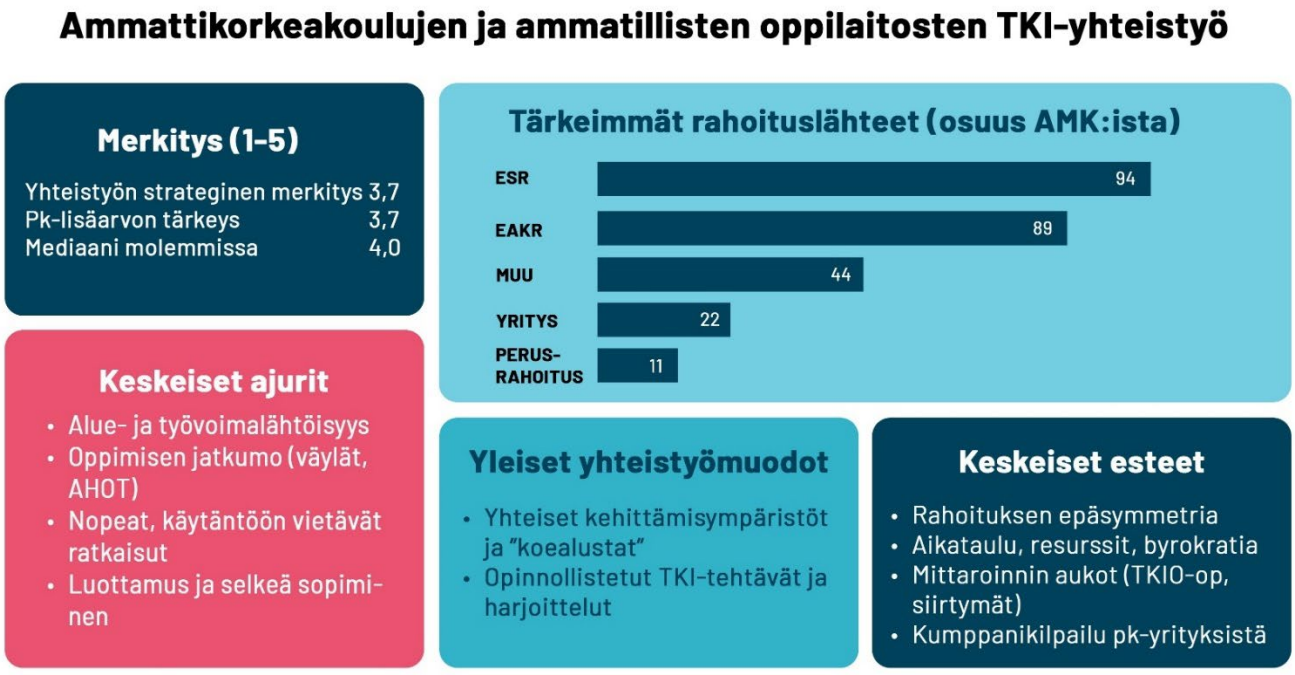

Lähde: AMK-kentän kysely, vastaajia n-10–19/kysymys (viitejoukko 24 AMK)

Strategista yhteistyötä AMK:n ja ammatillisten oppilaitosten välillä

Kaikki kyselyyn vastanneet 18 ammattikorkeakoulua tekivät TKIO-yhteistyötä yhden tai useamman ammatillisen oppilaitoksen kanssa.

Kysymys: *Miten arvioisitte yhteistyön strategista merkitystä ammattikorkeakoulunne TKI-työn kokonaisuudessa?*

Yksikään vastaaja ei pidä yhteistyötä vähämerkityksisenä. Tämä viittaa laaja-alaiseen institutionaaliseen hyväksyntään ja yhteistyön juurtumiseen AMK:n perustehtäviin. Vastanneista 56 prosenttia arvioi yhteistyön tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi (4–5), kokonaisarvio asettuu selvästi positiiviseksi (KA 3,7; Med 4).

Numeerista vastausta selittävään avoimeen kysymykseen vastasi 17.

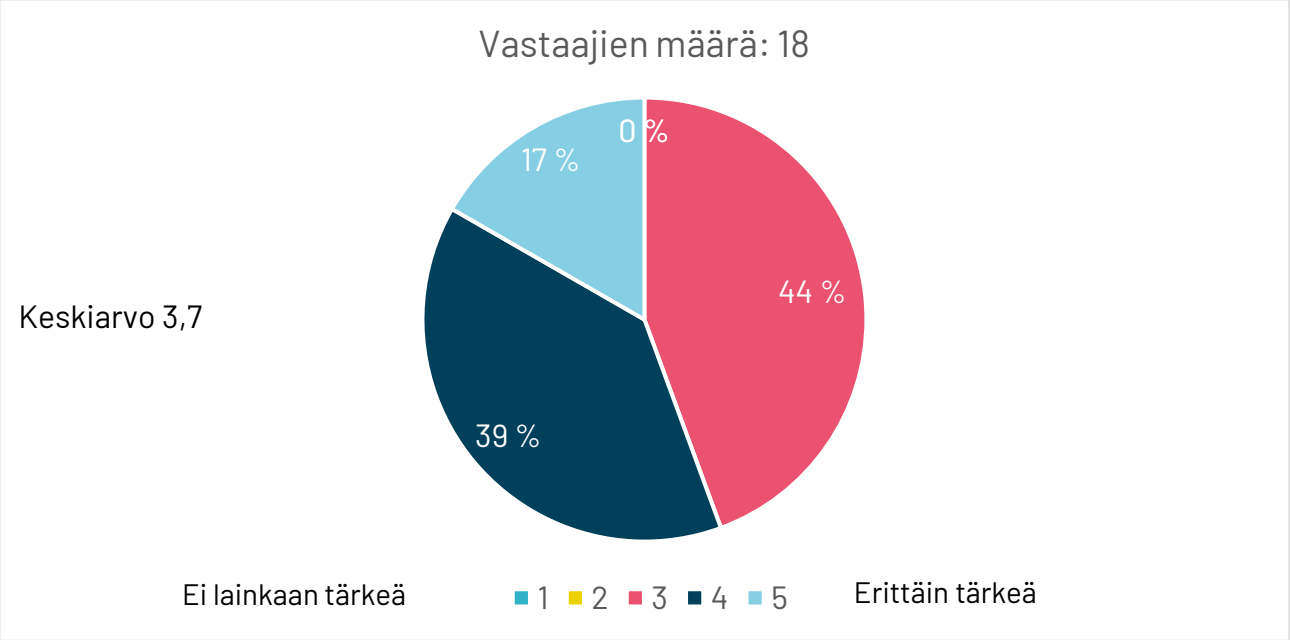

Yhteistyö toimii osaamisekosysteemin "siltana"

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen toisen asteen välinen yhteistyö hahmottuu osaamisekosysteemin siltana. Strategista merkitystä kuvaavissa vastauksissa korostuvat alueellinen työvoima- ja osaajavaje, toimijakentän toisiaan täydentävät vahvuudet sekä TKIO-malli, jossa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta kytkeytyy opetukseen. Yhteistyön vaikutusulottuvuudet jäsentyvät erityisesti oppimishyötyihin ja innovaatiovaikutuksiin sekä siirtymien vahvistumiseen ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun.

Yhteistyön vakiintuneisuus ei kuitenkaan ole yhtenäinen. Osa ammattikorkeakouluista toimii sopimus- ja infrastruktuuripohjaisissa, laajoissa kumppanuuksissa. Toisissa vastauksissa taas kuvataan yhteistyö huomattavasti rajallisemmiksi ja TKI-yhteistyön tarve on fokusoituneille, substanssialoihin ankkuroituville hankkeille. Tämä hajanaisuus näkyy sekä toimintamalleissa että yhteistyön laajuudessa.

Johtopäätökset

Yhteistyön vaikuttava skaalaaminen edellyttää yhteisiä käytäntöjä ja läpinäkyvää johtamista. Keskeisiä välineitä ovat selkeät sopimukset, systemaattinen seuranta ja portfolion priorisointi sekä nykyistä täsmällisempi tulos- ja vaikuttavuusmittaristo. Näiden avulla yhteistyö voidaan johdonmukaisesti viedä yksittäisiä projekteja laajempaan, tavoitteelliseen kokonaisuuteen.

2. Tavoitteena tuottaa PK-sektorille lisäarvoa

***Kysymys**: Kuinka keskeisessä roolissa ammatillisten oppilaitoksen kanssa tehtävässä yhteistyössä on tavoite tuottaa PK-sektorille lisäarvoa?*

Kysymyksen vastausjakauma (n = 16) painottuu keskivälille jakaumaa: 2 = 6 prosenttia, 3 = 37 prosenttia, 4 = 38 prosenttia ja 5 = 19 prosenttia, arvo 1 = 0 prosenttia. Tunnusluvut ovat KA = 3,7 ja Md = 4.

Numeerista vastausta selittävään avoimeen kysymykseen vastasi 16.

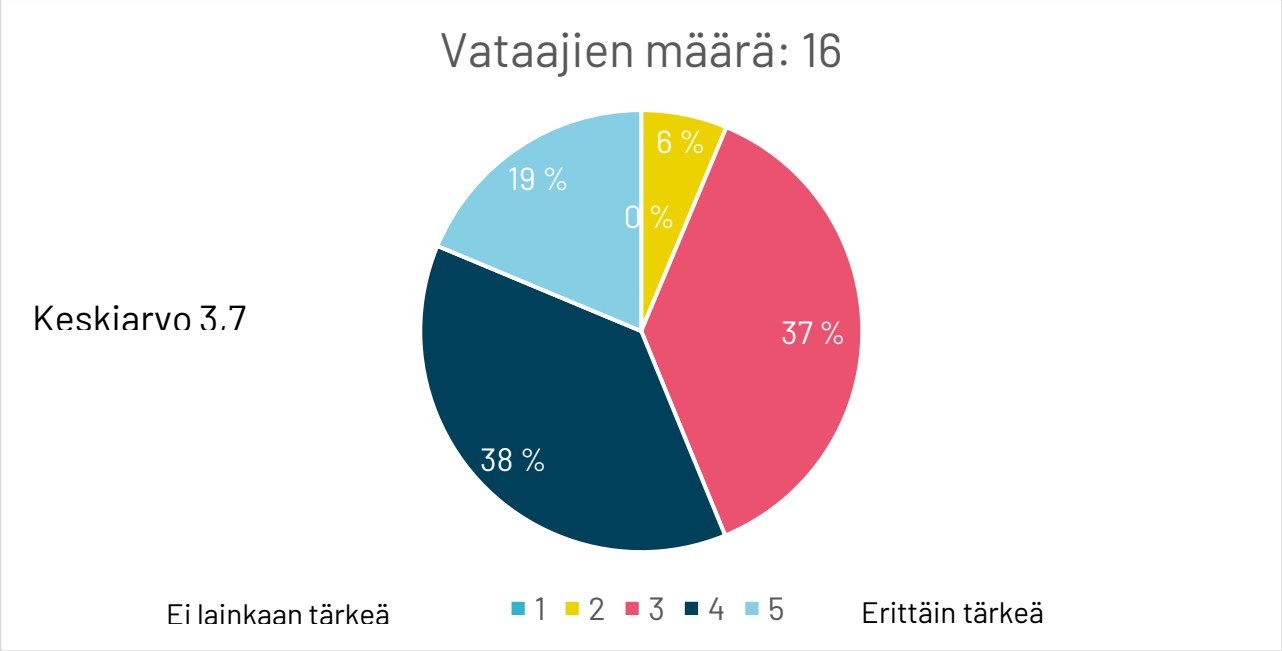

Ammattikorkeakoulujen rooli alueellisessa osaamisessa ja työelämäyhteistyössä

Avovastaukset täsmentävät numeerista kuvaa.

Ensimmäiseksi yhteistyö ammatillisten oppilaitosten kanssa hahmottuu strategiseksi silloin, kun yhteistyö kytkee TKI-toiminnan ja opetuksen toisiinsa. Opiskelijoiden osallistuminen hankkeisiin, innovaatioverkostoihin ja opintopisteisiin johtavaan TKIO-oppimiseen mainitaan toistuvasti.

Toiseksi yhteistyö nähdään alueellisen osaaja- ja työvoimatarpeen kannalta keskeisenä: paikalliset kumppanuudet, joustavat koulutuspolut ja yritysrajapinnan hankkeet tukevat osaamisen saatavuutta, opiskelijarekrytointia ja käytännönläheisiä TKI-toteutuksia. Kolmanneksi vastaajat nostivat esille rakenteellisia edellytyksiä, strategiset yhteistyösopimukset, yhteisen infrastruktuurin ja oppimis-/tutkimusympäristöjen yhteiskehittäminen, joiden toteutuessa yhteistyö koetaan ”strategiseksi” myös organisaatiotasolla.

Samalla aineisto osoittaa vaihtelua: osa vastaajista luonnehtii yhteistyötä ensisijaisesti tärkeäksi mutta ei kaikkialla ydinprioriteetiksi (”hanketoiminta osuu osin strategisiin tavoitteisiin”), ja joissakin vastauksissa todetaan, että TKI-yhteistyötä tehdään ”vielä melko vähän”.

Johtopäätökset

Numeerinen profiili (KA 3,7) osoittaa, että yhteistyö on institutionaalisesti tärkeää, mutta sen strateginen intensiteetti riippuu rakenteista. Avovastaukset viittaavat siihen, että strateginen painoarvo vahvistuu, kun TKIO kytketään systemaattisesti opetukseen, yhteistyö asemoidaan alueellisen osaajahuollon välineeksi ja kumppanuuksia ohjataan sopimus- ja infrapohjaisesti.

3. ESR ja EAKR-rahoitukset kannattelevat AMK–AO –TKI -yhteistyötä

***Kysymys**: Mitkä ovat tärkeimmät rahoituslähteet yhteistyölle, merkitse kolme tärkeintä?*

Aineisto (n = 18) osoittaa rahoitusprofiilin, jossa EU:n rakennerahastot korostuvat: ESR mainitaan 94 prosentissa (17/18) ja EAKR 89 prosentissa (16/18) vastauksista, kun perusrahoitus (OKM) jää 11 prosenttiin (2/18); yritysrahoitus yltää 22 prosenttiin (4/18) ja luokka "muut" 44 prosenttiin (8/18). Koska useita vaihtoehtoja sai valita, prosentit kuvaavat lähteiden yleisyyttä eivätkä jakaumaa.

Tulosten perusteella rakennerahastoilla on selvästi keskeinen rooli AMK–AO TKI-yhteistyön rahoituksessa. Ilman ESR- ja EAKR-instrumentteja yhteistyökenttä näyttäisi nykyhetkellä olennaisesti toisenlaiselta. Samalla raportti viittaa lähteiden moninaisuuteen (esim. säätiöt, ministeriöiden erillisrahoitukset, kansalliset ohjelmat) sekä yhteistyön laajuuden huomattavaan vaihteluun alueiden, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten välillä.

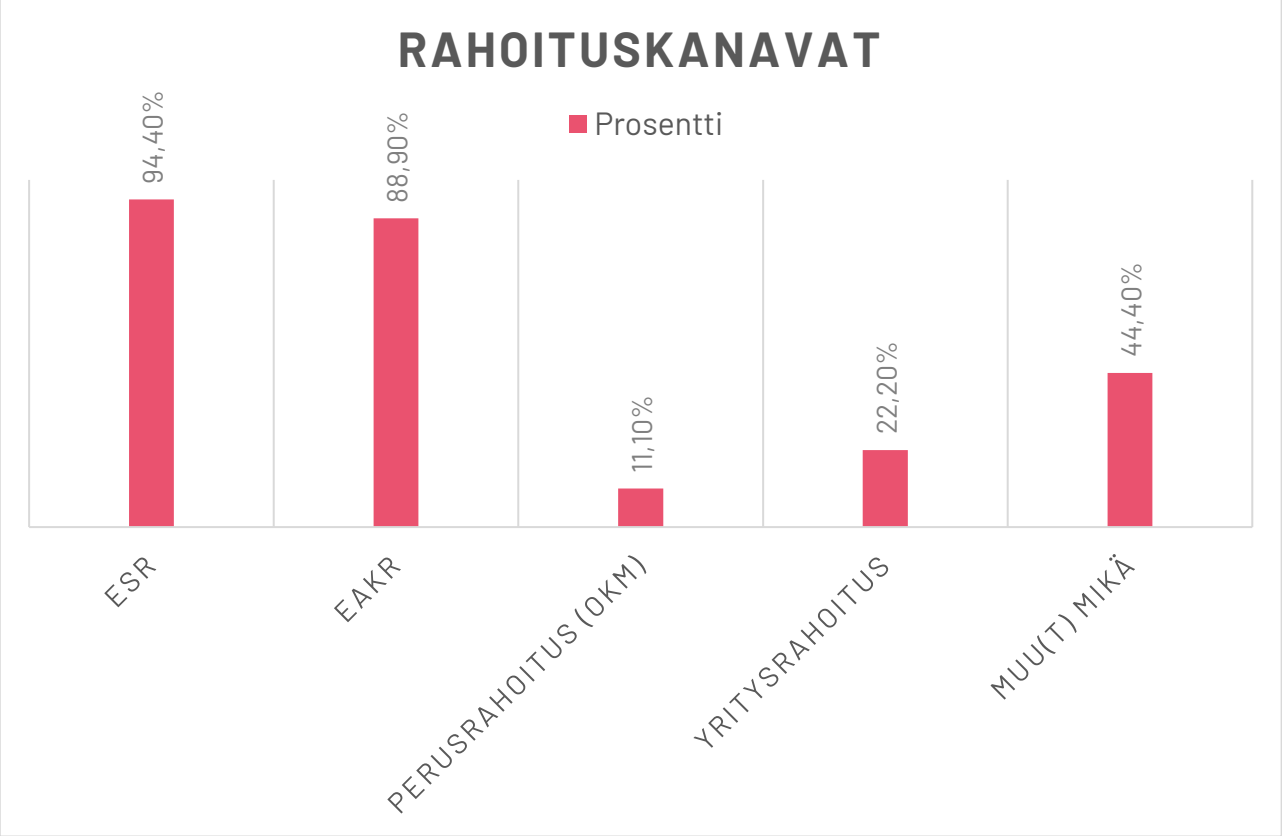

4. TKIO-yhteistyö numeroina: hajanaista dataa, selkeä vaikutus

Kysymys: *Kuvaile yhteistyön volyymiä vuositasolla käytettävissänne olevilla tavoilla (voi olla esim. suhteuttava luku).*

Vastaajille annettiin esimerkkejä mittareista, joilla TKIO-yhteistyön volyymia saattoi kuvata *(rahoitus, käytetty työaika, infrastruktuuri, hankemäärä, opiskelijaosallistuminen, mahdollinen tuotto, osallistuvien opiskelijoiden määrä ja muut tunnusluvut).*

Aineisto tuo esiin sekä toiminnan mittaluokan että tiedontuotannon rajoitteet: useissa kohdissa ilmoitetaan, ettei erillistä erittelyä ammatillisen toisen asteen osalta ole saatavilla.

Kyselystä käy selvästi ilmi, ettei suurimmalla osalla ammattikorkeakouluista ole systemaattista seurantaa yhteistyölle. Näin emme saaneet toivottua mahdollisuutta arvioida erilaisten volyymimittareiden (rahoitus, osallistujien määrä, käytetty työaika jne.) kautta toiminnan yhteistyön laajuutta ja merkitystä suhteessa muuhun TKI-työhön. Vastauksista voi kuitenkin päätellä, että volyymin vaihtelu on valtavaa, myös kokoon suhteutettuna. Vastaukset kuvaavat moniulotteista mutta heterogeenisesti mitattua toimintaa, jossa yksittäiset suuret kokonaisuudet elävät rinnakkain heikommin seurattujen lohkojen kanssa. Infrastruktuurit ulottuvat yksittäisistä oppimis- ja tutkimusympäristöistä laajoihin ekosysteemeihin sekä yhteiskäyttöisiin kampuksiin.

Johtopäätös

Yhteistyö on institutionaalisesti tärkeää. Arviot (KA 3,7) osoittavat, että AMK–ammatillinen-yhteistyö nähdään merkittävänä osana korkeakoulujen toimintaa ja alueellista osaajatarpeen täyttämistä sekä osaavan työvoiman saatavuutta. Se koetaan erityisen vaikuttavaksi silloin, kun TKIO kytkeytyy opetukseen (opintopisteisiin johtava työskentely, harjoittelut, innovaatio- ja hanketehtävät). Toiminnan profiili on hanke- ja alueherkkä. Rahoitus painottuu ESR/EAKR-lähteisiin.

Vaikuttavuus vahvistuu rakenteilla. Yhteistyö koetaan “strategiseksi”, kun sitä ohjaavat yhteistyösopimukset, yhteiskäyttöinen infra/oppimis- ja tutkimusympäristöt sekä yritysrajapinnan systemaattinen hyödyntäminen (esim. joustavat koulutuspolut, protopajat, paikalliset kumppanuudet). Samalla resurssit, rahoitusmallien erot ja roolien epäselvyys muodostavat keskeiset pullonkaulat, jotka selittävät havaittua vaihtelua volyymissa ja intensiteetissä.

5. Yhteistyön viisi tärkeintä muotoa

Tarkasteltu aineisto koostuu ammattikorkeakoulujen (n=15) sanallisista vastauksista, joissa kuvataan kaksi tärkeintä esimerkkiä yhteistyöstä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Esimerkit kattavat sekä opetukseen kytkeytyvät TKI-toiminnot että oppimisympäristöjen ja -infran yhteiskehittämisen. Aineisto mahdollistaa temaattisen jäsennyksen yhteistyön muodoista, konteksteista ja toteutustavoista ilman määrällisiä yleistyksiä. Aineistosta on hahmotettavissa viisi yhteistyön päämuotoa.

A. Kytkentä opetukseen ja opiskelijaosallistuminen

Vastauksissa toistuu opiskelijoiden (AMK ja 2. aste) osallistuminen TKI-hankkeisiin ja kurssikokonaisuuksiin: opinnäytetyöt, harjoittelut, työpajat, asiakas- ja projektitehtävät sekä tapahtumat. Kytkentä näkyy konkreettisissa tuotoksissa, kuten Metropolian ja Stadin AO:n yhdessä suunnittelemissa modulaarisissa, esteettömissä tiloissa Myllypurossa.

B. Teknologiset ratkaisut

Esimerkit kattavat teknologia- ja teollisuusaloja (pelit, VR/AR, robotiikka, automaatio, konetekniikka), sote- ja älykkään asumisen kehittämistä (Lapin AMK, Living Lab), kiertotalouden ja materiaalitekniikan, maa- ja metsätalouden sekä energia-alan (tuulivoima). Kaupunkiympäristöihin liittyvät hankkeet (Urban & Local, Green City Farm, Haaga-Helia AMK, Perho, Forum Virium, Vantaan kaupunki) ja digitaaliset innovaatioalustat (esim. Haaga-Helia AMK, DIHUB) laajentavat sovellusalueita.

C. Yhteiset ympäristöt ja infrastruktuurin hyödyntäminen

Useat vastaukset viittaavat TKI-infran yhteiskäyttöön, oppimis- ja tutkimusympäristöjen yhteiskehittämiseen sekä kampus- ja laboratorioresurssien jakamiseen. Näihin kiinnittyy opiskelijayrittäjyyden tukeminen (Draft Program, Karelia AMK, Savonia AMK, Savon ammattiopisto) ja yritysrajapinnan projektit (esim. QTT, Autopurku, Turun AMK:n materiaalien kierrätys).

D. Aluelähtöisyys ja työvoiman saatavuus

Yhteistyö kytkeytyy alueelliseen osaajatarpeeseen ja rekrytointiin. Mainintoja on sujuvista koulutuspoluista toiselta asteelta ammattikorkeakoulutukseen, työvoiman saatavuuden varmistamisesta (teollisuusmaakunta), sekä Kainuuseen suuntautuvista energia- ja datakeskusosaamisen hankkeista (KAMK ja Kainuun AO).

E. Organisointi ja kumppanuudet

Koordinointi on usein ammattikorkeakoululla. Mukana on kuntia, kaupunkeja, yrityksiä ja aluekehitystoimijoita. Pitkäkestoisia kokonaisuuksia edustavat ohjelmalliset yhteistyöt (esim. oppimisympäristöjen kehittäminen ja hankeperheiden jatkumot), mikä viittaa institutionaaliseen sitoutumiseen.

Johtopäätökset

Aineisto jäsentää laaja-alaisen, opetukseen ankkuroituvan yhteistyön, jossa AMK ja ammatillinen toinen aste yhdistävät TKIO-toiminnan, jaetun infrastruktuurin ja alueelliset tarpeet konkreettisiksi ratkaisuiksi. Yhteistyöstä nousevat hyödyn mallit tuottavat samanaikaisesti työelämärelevanttia oppimista (opinnäytteet, harjoittelut, projektit) ja alueen elinkeinoelämää palvelevia kokeiluja (teknologia, kiertotalous, energia), mikä vahvistaa osaajapolkuja ja työvoiman saatavuutta ilman, että opetuksen tai TKI:n tavoitteita tarpeettomasti erotetaan toisistaan.

6. Tärkeimpien yhteistyömuotojen kuvailuja - kytketään yhteistyö pysyväksi osaksi opetusta ja TKI:tä

***Kysymys**: Kuvaile kaksi tärkeintä esimerkkiä yhteistyöstä?*

Aineisto koostuu ammattikorkeakoulujen vastauksista, joissa hahmotellaan, miten AMK–ammatillinen yhteistyö integroidaan pysyvästi opetukseen ja TKI-toimintaan. Vastaajat esittävät rakenteellisia ratkaisuja (väylät, sopimuspohjaiset hankekokonaisuudet, yhteiset ympäristöt), mittariston sekä rahoituskehyksen, jonka varaan jatkuvuus voidaan rakentaa. Vastauksista nousee neljä temaattista kokonaisuutta.

Ensimmäisenä vastauksista on havaittavissa pysyvät väylärakenteet: 10–15 opintopisteen siltamoduulit, AHOT ja TKI-kytketyt mikrokokonaisuudet rahoitetaan vuosittaisella kehittämiserällä, jota täydentää hankerahoitus.

Toisena kokonaisuutena esitetään ohjelmallinen yhteistyömalli, jossa kootaan sopimuspohjaisia hankekokonaisuuksia kärkialoille (*esim. sote, kiertotalous, automaatio, energia- ja datakeskukset*) ja hyödynnetään yhteisiä laite- ja oppimisympäristöjä sekä yritysyhteistyötä.

Kolmanneksi huomio kiinnittyy yhteisten mittaristojen määrittelyyn (*siirtymät 2. aste ↔ AMK, hyväksilukujen osuus, ensimmäisen vuoden eteneminen, TKI-osallistuminen*), jonka avulla väyliä johdetaan ja jatkuvuus varmistetaan.

Neljänneksi kuvataan rahoituskehikko, jossa EU-rahoitus suuntaa kehittämistä, perusrahoitus turvaa jatkuvuuden ja yritysrahoitus vauhdittaa käyttöönottoa. Läpileikkaavana periaatteena on voimavarojen fokusointi muutamaan alueelliseen kärkialaan.

Johtopäätös

Kokonaisuutena vastaajat esittävät koherentin mallin, jossa rakenteet (*väylät, sopimukset, yhteiset ympäristöt*), mittarit ja rahoitus muodostavat toisiaan tukevan järjestelmän. Hyöty tästä on, että ammattikorkeakoulu voi näin syventää osaamiskärkiään, vahvistaa alueellista rooliaan ja mitoittaa resurssit ennakoivasti. Ammatilliselle koulutukselle hyöty on ajantasaiset välineistöt ja konkreettiset näyttöpaikat, joissa opiskelijat toimivat osana TKI-kokonaisuuksia.

7. Muut toimijat yhteistyössä - monitoimijainen ekosysteemi AMK–ammatillinen yhteistyön ytimeen

Kysymys: *Mitä muita tahoja ja millaisessa roolissa on mukana AMK:n ja ammatillisen oppilaitoksen kanssa tehtävässä yhteistyössä?*

Tarkasteltu aineisto (n = 14) kuvaa, ketä muita yhteistyökumppaneita ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten välisessä yhteistyössä on mukana. Vastaukset jäsentävät yhteistyökenttää yli hallinnollisten rajojen, mukana on julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin toimijoita sekä kansallisia ja kansainvälisiä verkostoja. Kokonaisuus hahmottuu monitasoisena ekosysteeminä.

Ensiksi julkiset alue- ja kaupunkitoimijat (kaupungit, kunnat, hyvinvointialueet, aluekehittämisen elimet) toimivat kehittämisen mahdollistajina, tarjoavat alustoja ja osallistuvat koordinointiin.

Toiseksi yrityskenttä (työnantajat, pk-yritykset, startupit) esiintyy toistuvasti kokeilualustojen ja kumppanuusprojektien kautta; elinkeino- ja työllisyysyhtiöillä on rooli erityisesti pito- ja maahanmuuttajahankkeissa.

Kolmanneksi korkeakoulut ja tutkimuslaitokset täydentävät ekosysteemiä: muut AMK:t, yliopistot sekä GTK ja Luke mainitaan sekä sopimuspohjaisessa että hankekohtaisessa yhteistyössä.

Neljänneksi verkostomaiset koordinaattorit (esim. Oulun innovaatioallianssi, DIHUB) sitovat yhteen ammatillisen toisen asteen, kauppakamarit ja kansainväliset kumppanit (Suomi, Portugali, Bulgaria, Kroatia, Viro).

Viidenneksi rahoitus- ja neuvontakanavat (ELY, Business Finland) tukevat toteutusta ohjauksen ja rahoituksen kautta. Roolit kiteytyvät neljään funktioon: hankekumppanuus, koordinaatio, kokeilu- ja oppimisympäristöjen tarjoaminen sekä rahoitus/neuvonta.

Johtopäätös

Aineisto nousee esille, että AMK–ammatillinen yhteistyö nojaa monitoimijaiseen ekosysteemiin, jossa julkinen sektori mahdollistaa, yritykset konkretisoivat, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset syventävät ja rahoittajat skaalaavat. Roolijaon selkeys parantaa hankkeiden läpivientiä, vahvistaa alueellista vaikuttavuutta ja tarjoaa opiskelijoille autenttisia oppimisympäristöjä ilman, että yhden toimijaryhmän panos muodostuu pullonkaulaksi. Toimenpiteitä, joilla voimme edistää: roolitettujen kumppanuusmallien vakiinnuttamista, kokeilu- ja oppimisympäristöjen osaksi opetusta vakioimista sekä jatkuvuuden turvaavan rahoitus- ja neuvontakehikon rakentamista.

8. Mikä ajaa yhteistyöhön - roolit selkeiksi

Kysymys: *Mikä on tärkein ajuri yhteistyöhön?*

Aineisto koostuu ammattikorkeakoulujen vastauksista (n = 14) kysymykseen yhteistyön tärkeimmistä ajureista. Vastausten perusteella yhteistyö nähdään välineenä, joka yhdistää aluekehityksen tavoitteet, TKI-toiminnan ja koulutuksen käytännön toteutuksen. Ajurit jäsentyvät toistuviksi teemoiksi, jotka määrittävät yhteistyön perustan ja sen suuntaamisen.

Alueellisen kehittämisen ja vaikuttavuuden näkökulmasta maakuntaohjelmat ja aluestrategiat, yritysten mukaan saanti, opiskelijarekrytointi ja työvoiman saatavuus (ml. teollisuusmaakunnat) muodostavat ensisijaisen motiivin yhteistyölle. TKI-toiminnan laajentamisen ja rahoituksen osalta tutkimus- ja kehittämisyhteistyö sekä TKI-rahoituksen saaminen korostuvat vastauksissa. Painotus on ratkaisuissa, jotka siirtyvät nopeasti käytäntöön. Koulutuksellisesta näkökulmasta väylä- ja yhteisopinnoissa resurssien yhteiskäyttö ja toisen asteen valmistuneiden asema potentiaalisina AMK-hakijoina tekevät yhteistyöstä koulutuksellisesti perustellun ammattikorkeakoulujen näkökulmasta.

Yrityslähtöisyys tarkoittaa, että tavoitteet ja tuotokset johdetaan pk-yritysten konkreettisista tarpeista, jolloin AMK ja ammatillinen toinen aste toimivat osaamis- ja kokeilukumppaneina. Kokeilualustat, kaupunkien palveluympäristöt, yritysten tuotanto ja oppilaitosten laboratoriot mahdollistavat nopeat pilotit ja ratkaisujen käytännön testauksen. Yhteistyö tuottaa toistettavia palveluja sekä osaamisväyliä (siltamoduulit, mikro-osaamiset, AHOT), jotka tukevat rekrytointia ja opiskelijoiden siirtymiä harjoitteluun ja opinnäytteisiin.

Kumppanuuksia syvennetään sopimuksilla ja jaetulla infrastruktuurilla, jolloin toiminta muuttuu irrallisista kokeiluista ohjelmalliseksi kokonaisuudeksi. Pitkäjänteisten toteutuksien edellytyksiä luovat rakenteet, yhteistyösopimukset, yhteiset aluekehitystavoitteet sekä infra- ja oppimisympäristöjen yhteiskäyttö luovat edellytykset. Aiemmat hyvät kokemukset ja ammatillisen oppilaitoksen aloitteellisuus vahvistavat sitoutumista ja pienentävät yhteistyön transaktiokustannuksia. Vastauksissa korostuu, että paras lopputulos syntyy, kun aluekehitys, TKI ja koulutus kytkeytyvät yritysyhteistyöhön yhtenä kokonaisuutena.

Johtopäätös

Aineisto osoittaa, että yhteistyön tärkeimmät ajurit rakentuvat kolmesta toisiaan täydentävästä ulottuvuudesta, jotka ovat alue- ja työvoimalähtöinen tarve, TKI-toiminnan vaikuttavuus ja rahoitus sekä koulutukselliset väylät ja rakenteet. Kun nämä kytketään toisiinsa ohjelmallisesti, syntyy ehjä kokonaisuus, joka samanaikaisesti parantaa osaavan työvoiman saatavuutta, nopeuttaa ratkaisujen käyttöönottoa ja vahvistaa opetuksen laatua – ilman että mikään osa-alue jää irralliseksi.

Toteutusratkaisut voidaan jakaa neljään kokonaisuuteen. Ensimmäiseksi kuntien ja yritysten ennakointitiedon järjestelmällinen hyödyntäminen sekä yhteisten vuosittaisten tavoitekirjausten tekeminen osaajapula-aloille maakuntaohjelmien toimeenpanossa. Toiseksi väylä- ja yhteisopinnot tulee rakentaa opinnollistettujen kehittämistehtävien ympärille siten, että toisen asteen valmistuneiden siirtymä AMK-opintoihin sujuvoituu ja ensimmäisen opiskeluvuoden tuki (ohjaus, AHOT, siltamoduulit) varmistetaan. Kolmanneksi kunta- ja yritysympäristöihin nimetään pysyvät testialustat, ja yhteistyösopimuksiin liitetään selkeät kuvaukset rooleista, vastuista, tietosuojasta ja vaikuttavuusmittareista (esim. työllistyminen, TKI-ratkaisujen käyttöönottoaika). Neljänneksi rakennetaan monivuotinen rahoitus- ja neuvontakehikko, joka ylittää yksittäiset hankesyklit ja mahdollistaa toiminnan pysyvöittämisen.

Näistä syntyy ammattikorkeakouluille tarkempi aluevaikuttavuus, vahvistuvat yrityskumppanuudet, tasaisempi sisääntulo ja parempi läpäisy sekä laadukkaammat opinnäytteet. Ammatillisille oppilaitoksille hyöty muodostuu opetuksen suuntaamisesta työllistäville aloille, selkeä jatkoreitistä AMK-opintoihin, ajantasaisista työmenetelmistä ja harjoittelupaikoista sekä kasvaneesta työllistymisen todennäköisyydestä.

9. Esteistä rakenteellisiin vaikutuksiin: AMK–ammatillisen TKI-yhteistyön vahvistamiseksi

Kysymys: *Mitä esteitä on yhteistyölle tai sen laajentamiselle?*

Tarkastellussa aineistossa kysyttiin yhteistyön esteistä ammatillisen koulutuksen kanssa ja koonti perustuu 13 ammattikorkeakoulun vastaukseen. Vastausten mukaan haasteet ovat pitkälti rakenteellisia ja koskevat sekä rahoitusta ja ohjausta että käytännön toteutusta. Kokonaiskuva jäsentyy viiteen pääluokkaan, jotka yhdessä selittävät, miksi mahdollisuuksista huolimatta yhteistyön laajentaminen on monin paikoin hidasta.

Ensimmäinen este liittyy resursseihin ja rahoitukseen. Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta perustuu usein ulkoiseen rahoitukseen, kun taas ammatillisen koulutuksen perusta on perusrahoituksessa ja opetuksessa. Tämä epätasapaino näkyy niukkuutena, vastinrahoituksen puutteena ja rahoitusmallien erilaisuutena. Ammatillisten oppilaitosten heikompi taloudellinen liikkumavara sekä budjettirajoitteet vaikeuttavat osallistumista, mikä rajoittaa erityisesti hankkeiden valmistelua ja käynnistystä.

Toinen este on sääntely- ja hallintoympäristössä. Ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat säädökset, byrokratia ja kustannukset nostavat kynnystä osallistua TKI-hankkeisiin yhdessä ammattikorkeakoulujen kanssa. Aineistossa esimerkiksi mainitaan tapaus, jossa hakemus kariutui säädösten ja resurssipulan yhteisvaikutuksesta. Hallinnollinen kuormitus on ongelma erityisesti silloin, kun kumppaneita on paljon ja aikataulut ovat tiukkoja.

Kolmas este on strateginen yhteensopivuus toimijoiden välillä. Organisaatioilla on omat prioriteettinsa, eikä toisen asteen tavoitteiden ja ammattikorkeakoulujen suuntien yhteensovittaminen aina onnistu. TKI-yhteistyö koetaan luontevaksi vain osassa hankkeita, kun tutkimuksellisempi työ hakeutuu korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin. Tämä rajaa yhteistyötä aloille ja muotoihin, joissa tavoitteet ja tehtävät ovat aidosti yhteisiä.

Neljäs este liittyy operatiivisiin tekijöihin. Aikataulut, osaajien saatavuus, kampusten hajanaisuus ja rahoitusmittarit vaikeuttavat toteutusta. Projektinhallinnan osaamisen erot lisäävät kitkaa erityisesti silloin, kun hankkeissa yhdistyy opetuksellisia ja TKI-lähtöisiä tavoitteita. Kun organisaatiotasoisia yhteisiä käytäntöjä ja tukipalveluja ei ole, yksittäisten toimijoiden kuormitus kasvaa.

Viides este kiteytyy markkinoihin ja rooleihin. Kilpailu pk-yrityskumppanuuksista sekä koulutuspoliittisten tehtävien ero näkyvät priorisoinneissa mahdollisen yhteistyön yhteydessä. Ammattikorkeakouluilla on lakisääteinen TKI-tehtävä, kun taas ammatillisilla oppilaitoksilla painopiste on koulutuksessa ja työelämäyhteistyössä. Osa vastaajista ei tunnista varsinaisia esteitä, mutta tällöin haaste liittyy kumppanimäärän ja sopivuuden hallintaan.

Johtopäätökset

Edellä kuvattujen esteiden perusteella suositellaan kolmea toisiaan täydentävää toimenpidesuuntaa. Ensimmäiseksi resursseihin ratkaisuna toimisi yhteinen rahoituskehys, jossa on pieni, toistuva perusrahoitusosuus väylä- ja TKI-yhteistyölle sekä yhteinen vastinrahoitusratkaisu ammatilliselle puolelle. Hankkeet valitaan ennakkoon instrumentteihin, joissa roolit ovat luontevat, ja vaikutuksia seurataan yhdenmukaistetuilla mittareilla, kuten siirtymillä, hyväksiluvuilla ja käyttöönotolla.

Toiseksi käytäntöjen yksinkertaistaminen ja hankeosaamisen vahvistaminen luomalla yhteiset sopimus- ja kustannusmallit, kevennetty päätösputki pienille kokeiluille, yhteinen projektituki valmisteluun, taloushallintoon ja tietosuojaan sekä vuosikello resurssien ja tilojen yhteiskäytölle.

kolmanneksi kohdennetaan toimintaa kärkialoihin ja kumppanikilpailun ehkäisemistä laatimalla vuosittainen teemakartta 3–4 alalle, sopimalla kumppanuuksien koordinoinnista yhden luukun periaatteella ja hyödyntämällä kiertäviä tai etäohjattuja oppimisympäristöjä kampushajautuksen yli.

Ammattikorkeakouluille nämä toimenpiteet tuottaisivat terävöitynyttä vaikuttavuutta, ennakoitavamman hankesalkun, vähemmän hallinnollista kitkaa ja laajemman osallistumisen. Ammatillisille oppilaitoksille nämä tarjoaisivat matalamman osallistumiskynnyksen, tukea hankeprosesseihin, vakioituja yhteistyöpaikkoja opiskelijoille ja mahdollisuuden järjestelmälliseen TKI-kehittämiseen. Kokonaisuutena ehdotettu malli parantaisi yhteistyön jatkuvuutta ja skaalautuvuutta ilman, että kenenkään lakisääteisiä tehtäviä muutettaisiin.

10. Potentiaalin näkeminen - kokeiluista skaalaksi: osaamisväylät ja yritysrajapinnat vahvistavat aluetta

Kysymys: *Millaisen potentiaalin näette alueenne elinvoiman kehittämiselle juuri ammatillisen koulutuksen kanssa tehtävästä yhteistyöstä?*

Aineisto perustuu 13 ammattikorkeakoulujen antamaan vastaukseen kysymykseen, millaista potentiaalia ne näkevät alueensa elinvoiman kehittämiselle ammatillisen koulutuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Vastausten yleissävy on selvästi myönteinen: yhteistyö nähdään vipuvartena, joka kokoaa osaamiset, vahvistaa osaavan työvoiman saatavuutta ja kytkee oppimisen työelämän ajankohtaisiin tarpeisiin. Aineisto mahdollistaa teemoittelun, jonka avulla potentiaalin luonne ja edellytykset jäsentyvät systemaattisesti.

Potentiaalin temaattinen jaottelu

Ensimmäinen teema koskee osaamisten yhdistämistä tutkintorakenteisiin ja koulutusväyliin. Vastaajien mukaan elinvoimaa syntyy, kun ammatillisen toisen asteen ja korkeakoulun osaamiset kootaan yhteen ja opintopolut sujuvoitetaan. Opiskelijarekrytointi ja väyläratkaisut korostuvat, koska ne mahdollistavat joustavat siirtymät sekä nopean reagoinnin alueellisiin osaajatarpeisiin. Yhteistyön tuottama lisäarvo nähdään erityisesti siinä, että oppimisen ja TKI-toiminnan rajapinta muuntuu opiskelijoille konkreettisiksi näyttöpaikoiksi.

Toinen teema liittyy työvoiman saatavuuteen ja elinkeinoelämän kilpailukykyyn. Vastaukset kuvaavat yhteistyötä välineenä, joka kohdentaa osaamisen alueen yrityksille ja tukee niiden strategisia valintoja. Yhdessä tekeminen nostettiin toistuvasti esiin, sillä sen koettiin mahdollistavan nopean ongelmanmäärittelyn ja ratkaisujen kohdentamisen yritysrajapinnassa. Tässä yhteydessä mainittiin myös mahdollisuus tarkastella maksullisen palvelutoiminnan roolia, mikä kytkee oppilaitosyhteistyön entistä tiiviimmin yritysten kehittämistarpeisiin.

Kolmas teema on yritysrajapinta ja palvelut. Ammatilliset oppilaitokset näyttäytyvät tärkeinä kumppaneina erityisesti yritysyhteistyössä, jossa hankkeista syntyy tuotteistettavia palveluja ja opiskelijoille työelämärelevantteja tehtäviä. Yhteistyön laajentamisessa painotetaan kumppanuuksien tiivistämistä sekä toimintamallien, joissa oppimisympäristöt, kehittämisalustat ja yritysten tarpeet kytkeytyvät toisiinsa, vahvistamista. Tämä luo ennakoitavia kanavia rekrytointiin ja osaamisen päivittämiseen.

Neljäs teema käsittelee käytännön toteutusta ja skaalautuvuutta. Vastaajat korostavat eri aloilla tehtävien nopeiden, työelämärelevanttien kokeilujen merkitystä. Vaikka yhteishankkeiden määrä on joillakin alueilla ollut vähäinen, potentiaali nähdään nimenomaan kokeilujen skaalautumisessa laaja-alaisiksi ratkaisuiksi. Aineisto viittaa siihen, että ohjelmallinen ote, jossa kehittämisympäristöt ja palvelut ovat yhteisiä sekä kytkeytyvät opintopolkuihin, tukee kestävää vaikuttavuutta.

Aineistossa on myös paikallinen huomio. Kainuussa tehdään merkittävää yritysyhteistyötä yritysten osaajatarpeeseen vastaamiseksi, mikä havainnollistaa, että potentiaali konkretisoituu voimakkaimmin silloin, kun alueellinen tarve, koulutuksen kapasiteetti ja yritysten kysyntä kohtaavat.

Johtopäätös

Vastausten perusteella ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten välinen yhteistyö muodostaa perustellun välineen alueellisen elinvoiman vahvistamiseksi. Potentiaali realisoituu, kun osaamiset kootaan kärkialoihin, opintopolut toimivat saumattomasti ja yritysrajapinnassa syntyvät ratkaisut viedään käyttöön.

Kannustettavaa on valita alueen kannalta keskeiset alat ja kytkeä niihin yhteiset kehittämisympäristöt sekä yritysprojektit, joissa oppiminen ja TKI-tehtävät nivoutuvat. Opintopolkujen sujuvoittaminen väyläopinnoilla, hyväksiluvun käytännöillä ja ohjauksella tukee opiskelijarekrytointia ja vastaa työvoiman tarpeeseen. Pysyvät yhteistyörakenteet, kuten kumppanuussopimukset, vuosikello ja yhteiset mittarit, luovat edellytykset pitkäjänteiselle toteutukselle. Rahoituspohjan tarkentaminen siten, että hankerahoituksen rinnalla on pysyvä kehittämisraha, parantaa ennakoitavuutta ja mahdollistaa systemaattisen kehittämisen.

Hyödyt kohdentuvat useaan tasoon. Ammattikorkeakoululle malli tuottaa syvenevän osaamiskärjen ja näkyvämmän vaikuttavuuden sekä tasaisemman sisääntulon opintoihin. Ammatilliselle oppilaitokselle yhteistyö tarjoaa ajantasaiset työmenetelmät ja järjestelmälliset näyttöpaikat, jotka vahvistavat työllistymistä ja jatko-opintovalmiuksia. Yrityskentälle syntyy sujuva yhteyspinta rekrytointiin ja kehittämiseen, jossa kokeilut voidaan skaalata ratkaisuiksi. Kokonaisuutena aineisto osoittaa, että laajennettava, rakenteisiin kiinnittyvä yhteistyö tuottaa lisäarvoa ennen kaikkea osaamisen kehittämisen, opintopolkujen ja työvoiman saatavuuden kautta.

11. Mitä jäi sanomatta - opetus ja TKI yhteen

Kysymys: *Mitä olennaista haluaisit sanoa aihepiiristä, mikä ei tullut kyselyn kautta esille? Erityisesti kiinnostaa suhde opetukseen ja sen kehittämiseen niin ammatillisessa kuin ammattikorkeakouluissakin?*

Aineisto koostuu ammattikorkeakoulujen vastauksista (n = 10) kysymykseen siitä, mitä olennaista ei tullut esiin muissa osioissa, erityisesti opetuksen ja sen kehittämisen näkökulmasta ammatillisen koulutuksen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Vastausten yleissävy on rakentavan myönteinen: yhteistyö nähdään keinona rakentaa polkuja ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun sekä välineenä, joka tukee kansallisen osaamistason nousua. Vastaukset mahdollistavat systemaattisen teemoittelun yhteistyön muodoista, kehittämistarpeista, johtamisesta ja opintopoluista.

Temaattinen jaottelu

TKIO-oppimisen muotojen osalta vastauksissa kuvataan useita tapoja, joilla oppiminen kytkeytyy TKI- ja innovaatioympäristöihin. Mainintoja ovat selvitykset, projekti- ja kehittämistehtävät, opinnäytetyöt, harjoittelut, opiskelijan ohjaamat työpajat ja asiakastapaamiset. Lisäksi oppiminen tapahtuu hanke- tai innovaatiokeskittymien luennoilla ja tapahtumissa sekä hyödyntämällä hankejulkaisuja opetuksessa. Nämä muodot jäsentävät opetuksen ja TKIO-toiminnan välistä rajapintaa siten, että opiskelijat toimivat osana autenttisia kehittämisprosesseja.

Kehittämistarpeiden osalta kolme tarvetta toistuu. Ensinnäkin yritysyhteistyön palveluliiketoimintaa toivotaan laajennettavaksi esimerkiksi prototyöskentelyä tukevilla ratkaisuilla, jotta yhteistyö vastaisi suoremmin yritysten käytännön tarpeisiin. Toiseksi ammatillisen kumppanin vastinrahoituksen puute nousee esiin osallistumisen kynnyksenä. Kolmanneksi yhteistyö koetaan paikoin tehottomaksi ja satunnaiseksi hajallaan olevan infrastruktuurin vuoksi. Nämä havainnot viittaavat siihen, että pedagoginen ja operatiivinen integrointi tarvitsee rinnalleen selkeämmän rahoitus- ja infrastruktuuriohjauksen.

Johtamista ja roolitusta koskevissa vastauksissa tarpeellisena pidetään yhteistyön roolien täsmentämistä. Ehdotuksena esitetään opetuksen vastuuhenkilöiden ja rehtoreiden aktiivista konsultointia, jotta opetus, TKI-toiminta ja kumppanuudet kytkeytyvät suunnittelu- ja päätösprosesseihin. Roolien läpinäkyvyys ja vastuiden ennakollinen jako nähdään edellytyksenä sille, että yksittäiset projektit muodostavat ohjelmallisen jatkumon eivätkä jää kertaluonteisiksi kokeiluiksi.

Opintopolkujen osalta esiin nousevat sujuvat väylät toiselta asteelta ammattikorkeakouluihin; ne ovat jo olemassa ja niiden odotetaan vahvistuvan pitkäjänteisten kehittämisprojektien myötä. Väyläopinnot, hyväksiluvun käytännöt ja ohjaus nähdään keinona kiinnittää opiskelijoiden oppiminen TKIO-kokonaisuuksiin ja samalla se on keino vastata alueelliseen osaajatarpeeseen. Tämän seurauksena opintojen siirtymät ja opiskelijarekrytointi voivat muuttua ennakoitavammiksi.

Johtopäätös

Aineiston perusteella ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten välinen yhteistyö on perusteltu keino syventää opetuksen työelämärelevanssia ja vahvistaa osaajapolkuja. Potentiaali realisoituu, kun oppimisen muodot, rahoitus ja johtaminen kootaan yhtenäiseksi järjestelmäksi, joka tukee sekä opetuksen laatua että TKIO-toiminnan vaikuttavuutta. Vastausten pohjalta esiin nousee kolme toisiaan täydentävää suositusta.

Ensiksi: yhtenäistetään TKIO-opintopisteiden kirjaaminen ja tunnistetaan pisteyttämätön oppiminen. Suositeltavaa on sopia yhteinen TKIO-kriteeristö, kirjausprosessi ja hyväksilukukäytäntö siten, että myös hankkeissa ja alustoilla tapahtuva oppiminen näkyy opintosuorituksina.

Toiseksi: luodaan yhteinen rahoitus- ja resurssikehikko yhteistyön laajentamiseksi. Tämä sisältää pysyvän kehittämiserän ja vastinrahoitusratkaisun ammatilliselle puolelle sekä kustannus- ja sopimusmallien vakioinnin, mukaan lukien harjoittelun ja ohjauksen järjestelyt. Samassa yhteydessä voidaan kehittää hallitusti yrityksiä palvelevaa palvelutoimintaa.

Kolmanneksi: vakiinnutetaan yhteiset kehittämisalustat ja polkuohjaus. Pysyvien yhteiskäyttöisten ympäristöjen nimeäminen, roolien ja vastuiden sopiminen sekä opetuksen johdon systemaattinen kytkentä suunnitteluun muodostavat perustan ohjelmalliselle etenemiselle.

Ammattikorkeakoululle malli tuottaisi paremman näkyvyyden, vertailtavuuden ja rahoitusperustan sekä laadukkaampia opiskelijaprojekteja. Ammatilliselle oppilaitokselle tämä tarjoaa läpinäkyvän polun hyväksilukuihin, varmoja näyttö- ja harjoittelupaikkoja sekä vahvistuvan jatko-opintomotivaation. Yrityksille syntyisi selkeämpi rajapinta kehittämiseen ja rekrytointiin, jossa opetuksen ja TKI-toiminnan integroituminen lyhentää kokeiluista käyttöönottoon kuluvaa aikaa.

Kokonaisuutena vastaukset osoittavat, että kun opetus ja TKIO-yhteistyö sidotaan pysyviin rakenteisiin, syntyy järjestelmä, joka tukee sekä opiskelijoiden oppimista että alueellista elinvoimaa ilman irrallisia tai satunnaisia hankkeita.

12. Yhteenveto: kolme keskeistä havaintoa

Yhteenvedon kyselyn tuloksien purusta voi jakaa kolmeen kokonaisuuteen, joita ovat yhteistyö, rahoitus, alue- ja työvoimalähtöisyys

Yhteistyöstä voidaan todeta, että yhteistyö on vakiintunutta ja opetukseen kiinnittynyttä, mutta arvoa ja vaikuttavuutta ei mitata kattavasti. Vastausten yleissävyn ja tunnuslukujen perusteella yhteistyö on institutionaalisesti tärkeää (KA 3,7). Opiskelijoiden osallistuminen projekteihin, harjoitteluihin, opinnäytteisiin ja innovaatiotapahtumiin osoittaa, että TKIO kytkeytyy opetukseen laajasti. Samalla osa oppimisesta tapahtuu ilman systemaattista kirjaamista tai yhteismitallisia siirtymämittareita, mikä heikentää vaikutusten näkyvyyttä.

Rahoitus nojaa ohjelmiin ja pysyvä rahoitus puuttuu. Rahoitusprofiili korostaa ESR/EAKR-lähteitä (ESR 94 prosenttia, EAKR 89 prosenttia), kun perusrahoitus mainitaan harvoin. Tämä tekee yhteistyöstä syklistä ja hankeherkkää sekä altistaa alueellisen vaihtelun kasvulle. Ammatillisen kumppanin vastinrahoituksen puute ja hajanaiset sopimus- ja kustannuskäytännöt korostavat epäjatkuvuutta.

Alue- ja työvoimalähtöisyys on vahvuus, joka kannattaa keskittää kärkialoihin. Vastaukset painottavat osaajapulaan vastaamista, yritysrajapinnan kokeiluja ja yhteiskäyttöistä infraa. Suurin potentiaali syntyy aloilla, joilla on selkeä kysyntä ja joissa oppimis- ja kehittämisympäristöt ovat jaettavissa. Hajanaisuus näkyy siellä, missä toimet eivät kiinnity ohjelmallisiin kokonaisuuksiin.

Kysely osoittaa, että AMK–ammatillinen TKIO-yhteistyö on strategisesti tärkeää ja vaikuttavinta, kun se integroidaan opetukseen ja yritysrajapinnan käytäntöihin. Vaikutuksen skaalaaminen edellyttää kolmea toisiaan vahvistavaa askelta:

- Mittaroitu opetusintegraatio: yhteinen TKIO-opintopistekriteeristö ja siirtymä-, hyväksiluku- sekä käyttöönottoindikaattorit mahdollistavat vertailtavan tulos- ja vaikuttavuusjohtamisen.
- Jatkuva rahoituskehikko: toistuva kehittämiserä ja vastinrahoitus ammatilliselle kumppanille yhdistettynä ESR/EAKR-instrumentteihin ja vakioituihin sopimus- sekä kustannusmalleihin tekee toiminnasta ennakoitavaa.
- Fokusoidut kärkialat ja yhteiset ympäristöt: 2–4 alueellista painoalaa, pysyvät testialustat ja sopimusohjaiset hankekokonaisuudet, joita johdetaan yhteisillä mittareilla.

Ammattikorkeakouluille malli tuottaa ennakoitavamman hankesalkun, vahvistaa osaamiskärkiä ja näkyvää aluevaikuttavuutta. Ammatillisille oppilaitoksille se tarjoaa selkeät reitit jatko-opintoihin, ajantasaiset työmenetelmät ja varmat näyttö- sekä harjoittelupaikat. Kokonaisuutena ohjelmallinen, rakenteisiin kiinnittyvä yhteistyö parantaa osaajahuoltoa, nopeuttaa ratkaisujen käyttöönottoa ja nostaa opetuksen laadun näkyväksi sekä mitattavasti ja kestävästi.